Temats:
Pandēmijas ietekme uz tūrisma uzņēmumiem

DZĪVE TUVPLĀNĀ

Jaunā sezona uzņem apgriezienus

AGRITA NUSBAUMA-KOVAĻEVSKA

Aizvadītie divi gadi nav bijuši viegli nevienam. Daudzie ierobežojumi, kas nāca ar „Covid-19" pandēmiju, raisīja bažas, satraukumu, neziņu. Ietekme jūtama ikvienā nozarē. Tūrisms ir viena no ekonomikas jomām, kuru „Covid-19" uzliesmojums ir skāris vissmagāk.

Arī tūrismam Cesvainē aizvadītais laiks nav bijis viegls. Par pandēmijas ietekmi uz tūrismu stāsta LAURA SMUDZE, Cesvaines tūrisma centra vadītāja.

Cesvaines tūrisma centra vadītāja Laura Smudze norāda: — Pēc ilgāka klusuma perioda, kad vairāk strādājām individuāli, tūrisms atkal ir sakustējies.
DĀVJA VECKALNIŅA foto

— Kovida laiks noteikti nav bijis viegls, un tas ir atstājis zināmu ietekmi. Šobrīd gan ļoti grūti ir spriest tikai par kovida ietekmi. Visa pasaules ģeopolitiskā situācija nosaka ne tikai tūrisma tirgu. Nav zināms, kā tas viss beigsies.

Lielākoties šajā laikā darbojāmies attālinātā darba režīmā. Tomēr šis laiks netika vadīts bezdarbībā. Jāsaka, ka tas ļoti veiksmīgi sakrita ar administratīvi teritoriālo reformu. Līdz ar to mums nāca klāt ļoti daudz darbu, kas bija saistīti ar apvienošanos. Varēja daudz laika veltīt plānošanai, atskaitēm, materiālu veidošanai, kam, intensīvi strādājot ar klientiem klātienē, neatliktu tik daudz laika.

— Kā šajā laikā veicās tūrisma pakalpojumu sniedzējiem?

— Lai gan mazās lauku brīvdienu mājiņas un atpūtas vietiņas, kas uzņēma ģimenes, nelielas kompānijas, par apmeklētāju trūkumu sūdzēties nevarēja, kopējais noskaņojums nozarē nemitīgo ierobežojumu dēļ lika par sevi manīt. Uzņēmēji, kuri atkarīgi no lielajām tūristu grupām un iespējas piedāvāt visu savu pakalpojumu klāstu daudziem cilvēkiem uzreiz un jebkurā laikā, cieta pamatīgi. Drošības izjūtas un paredzamības diemžēl nekādas. Un, lai gan vietējie Latvijas ceļotāji lielākoties turpināja iepazīt dzimto zemi, arvien vairāk tika meklētas iespējas doties brīvdienās uz mazāk ierobežotām valstīm.

Tiešī tāpat ārzemju viesi sarežģītās un neprognozējamās situācijas dēļ ļoti retos gadījumos izvēlējās Cesvaini, proti, arī Latviju, par sava ceļojuma galamērķi.

Par spīti visam, skaitļos, ko esam apkopojuši tūrisma centrā un ko ir fiksējusi cilvēku skaitīšanas iekārta pie Cesvaines pils, neizskatās nemaz tik slikti. Aizvadītajā gadā fiksēti gandrīz 40 000 apmeklējumu, kas, protams, nenozīmē unikālos apmeklētājus un neizslēdz kādu tehnisku kļūdu, tomēr zināmu skaidrību par kustību Cesvainē sniedz. Tūrisma centrā klātienē tikai nepilnos sešos gada mēnešos, jo pārējo laiku bijām spiesti strādāt attālinātā režīmā, esam apkalpojuši 3,5 tūkstošus apmeklētāju, no kuriem tikai 6% jeb 211 ir bijuši ārzemju viesi, visvairāk — igauņu (116). Visiem zināmo iemeslu dēļ ārzemju viesi mūs apciemojuši tikai četros mēnešos: jūlijā, augustā, septembrī un oktobrī. Apmeklētājiem bagātākais mēnesis tūrisma centrā bijis augusts — 1260 viesu. Ekskursantu grupas skaitļos izskatās labi — 52.

> **„Cesvaine vairāk ir kultūrtūrisma vieta. Mums nav aktīvā tūrisma iespēju, bet katrai vietai ir savs profils un tas jāsniedz tūristiem."**

— Kovida laiks ir bijis izaicinājums visiem. Tāpat ir mainījušies cilvēku paradumi.

— Šis laiks vairāk lika pārorientēties uz individuālu darbu. Pamudināja vairākas ieceres īstenot ātrāk, lai iedzīvotājiem būtu plašākas iespējas. Parks, pastaigas pa to bija iecienītas. Izveidojām brīvdabas ekspozīciju ar 13 pieturas punktiem, lai cilvēki, dodoties pastaigās, var iepazīt Cesvaini, vēsturiskās ēkas un vietas. Cilvēki paši veidoja pastaigu maršrutus bez mūsu iesaistes. Mēģinājām veidot dažādus piedāvājumus no mūsu uzņēmējiem, dzērienu darītavām. Veidojām pastaigu maršrutus pa muižas parku un ekskursijas pa Cesvaini, tomēr vislielākā interese bija par pili.

Cilvēku paradumi mainījušies arī citādi: retāk tiek apmeklētas aktivitātes telpās un izmantoti vietējie pakalpojumi, vairāk notiek pašapkalpošanās ikvienā jomā. Pie paradumu maiņas jāmin arī tāda svarīga iezīme kā vēlme nedrūzmēties. Šobrīd tūrists pats plāno, ir neatkarīgs, mazāk saistās ar citiem, izvēlas nomaļākas vietas, nepopulārākus apmeklējuma laikus, nogaida.

Vēl viena tendence, kas ir mainījusies, attiecas uz kāzām. Agrāk tās tika plānotas lielākas, ar lielāku budžetu, šobrīd pasākumam tiek piešķirts mazāks budžets, organizētas mazākas kāzas. Viens no iemesliem tam noteikti ir arī sadārdzinājums, kas jūtams visās jomās.

— 1. maijā tika uzsākta aktīvā tūrisma sezona Cesvainē. Vai šis gads solās būt labāks par iepriekšējiem?

— Aktīvo tūrisma sezonu šogad uzsākām ar Cesvaines pils cēlāja Ādolfa fon Vulfa dzimšanas dienas svinībām. Tūrisma sezonā īpaša vērība tiks veltīta Madonas novada muižām. Pils, kas ir pieprasīts objekts novadā, bija slēgta vairākus gadus. Dīkstāvi ietekmēja vairāki faktori, galvenais no tiem — vērieniģi pārbūves un restaurācijas darbi. 28. janvārī tā tika nodota ekspluatācijā un 12. februārī atkal vēra savas durvis, lai uzņemtu apmeklētājus. Mums nav aktīvā tūrisma iespēju, bet katrai vietai ir savs profils un tas jāsniedz tūristiem. Mēs esam kultūrvēsturiska vieta ar senām saknēm, kas ir jānodod tālāk.

Ir novērota tendence, ka cilvēki pašlaik vairāk izvēlas ārzemju ceļojumus. Pēdējos divus gadus šī iespēja praktiski bija liegta, cilvēki pēc tā bija noilgojušies. Viesu māju saimnieki norāda, ka tūristi ir sarosījušies, tomēr nakšņo mazāk kā pērn. Aizvadītajā gadā rezervēja naktsmītnes arī darbdienās, tagad lielākoties tikai brīvdienās. Ir parādījusies interese arī par ēdināšanu. Ekskursijas pilī un muižā ir ļoti pieprasītas, brauc lielākas grupas, un tiek meklētas arī ēdināšanas iespējas. Uzņēmēji norāda, ka daudzi apmeklē tikai pili, bet neapmeklē citas vietas. Klienti ir dažādi, un tikpat dažādas ir arī viņu vēlmes.

Tūrisma nozare gaida atveseļošanos

Raitis Sīļāts, Vidzemes tūrisma aģentūras valdes priekšsēdētājs

Pēdējos divos gados pandēmijas ietekmē tūrisma nozare cieta ievērojamus zaudējumus. Taču „Covid-19" krize tūrisma nozari nav skārusi vienādi — ir uzņēmēji, kas arī šajā laikā spējuši atrast veidus, kā pielāgoties un piesaistīt tūristus, neciešot lielus zaudējumus, ir tādi, kuri pārstrukturējuši savu darbību un krīzi pārcieš, ienākumus ģenerējot ar cita veida uzņēmējdarbību.

Pandēmijas laiks ir apliecinājis, ka tūristu vēlme ceļot nekur nav pazudusi un ceļošana kā neatņemama dzīves sastāvdaļa, brīvā laika pavadīšanas iespēja nav izzudusi.

Aktuālākie un pieprasītākie tūrisma pakalpojumi Latvijā bija un joprojām ir nelielas naktsmītnes un ēdināšana, mierīga atpūta dabā — pastaigas, pirts un SPA pakalpojumi — viss, kas saistīts ar veselīgu dzīvesveidu, nošķirtību un dabu. Lai sekmētu vietējā tūrisma attīstību un pievilcību arī pandēmijas laikā, Latvijā arī pēdējos gados ir izveidoti vairāki jauni tūrisma produkti.

Pēdējos gados ir notikušas nopietnas korekcijas ārvalstu tūristu plūsmā. Pirms pandēmijas 2019. gadā ārvalstu tūristu īpatsvars veidoja 69% no kopējā tūristu skaita Latvijā, lielā mērā pateicoties kaimiņiem igauņiem un lietuviešiem, tā sauktajam „Baltijas burbulim", savukārt pandēmijas laikā šis rādītājs nokrita līdz 32% no kopējā tūristu skaita.

Tuvākajā nākotnē vēlētos raudzīties tomēr ar ļoti piesardzīgu optimismu. Uzņēmēji Vidzemē ir kļuvuši daudz elastīgāki un vēlas sadarboties vairāk kā jebkad agrāk, tajā pašā laikā neskaitāmie izaicinājumi ir būtisks pārbaudījums katram no mums.

INESE MAILĪTE no Ērgļiem: — Šobrīd ļoti lielu tūristu plūsmu nejūtam, bet ekskursijas uz "Mailīšu Fabriku" ir pieteiktas gan jūnijā un jūlijā, gan augustā. Neesam izteikti tūristu pakalpojumu sniedzēji, esam audumu ražotāji, par cilvēkiem, kas atbrauc, ir prieks. Ja ierodas rokdarbnieki, rādām audumu paraugus, notiek radošas sarunas, kas bagātina abas puses. Ja atbrauc ģimenes, daudz darbojamies ar bērniem. Tā kā netālu (Vestienā) dzimis Latvijas pirmais botāniķis Jānis Ilsters, to stāstot, ļaujam atpazīt apkārtnē augošos augus, piemēram, mēleni, ar ko var nokrāsot dziju.

IMANTS PULKSTENIS no Praulienas: — "Ceļmalās" dzīvoju kopš 1970. gada, un ik pa reizei te iegriežas viesi. Interesentiem parādu Valsts Kultūrkapitāla fonda atbalstītā projekta veikumu — digitalizētos videomateriālus no 20. gadsimta 90. gadiem. Telpā līdzās pirtij esmu iekārtojis fotogrāfiju izstādi no festivāla "Sinepes un Medus" un "Ģitāristu sesijas", piedāvāju uzspēlēt latviešu nacionālo spēli "Klimpas" un varu ierādīt pļaušanas prasmes. Katrā ziņā cilvēki ir pamodušies, sapratuši, ka pandēmija ir beigusies, un viss lēnītēm atgriežas savās vietās. Cilvēki vairs nav tik ierāvušies sevī, izmanto iespēju pulcēties un svinēt dzīvi.

Varbūt brauks retāk, bet šovasar ceļos

IVETA ŠMUGĀ

Sagaidot šo gadu, tūrisma uzņēmumi cerēja atgriezties normālā ritmā, ko neietekmē pandēmija, bet kopš februāra beigām pavisam tuvu klāt pienāca lielākas briesmas — karš Ukrainā, politika, sitieni ekonomikai ar energoresursu un pārtikas cenu sadārdzināšanos, kas šobrīd pat ir lielāks drauds nekā koronavīruss. Arī tūrismā parādās jaunas tendences, kas liecina par izmaiņām ceļošanas ieradumos, iezīmējot ceļotāju aprēķinu saistībā ar izmaksu turpmāku paaugstināšanos.

Novērojumos dalās Madonas novada pašvaldības centrālās administrācijas attīstības nodaļas tūrisma darba organizatore SANITA SOMA, ko aicināju raksturot situāciju:

Sanita Soma: — Mans vērojums — uzņēmējiem optimisma ir mazāk kā jebkad, jo tūrisms ir viena no tām nozarēm, kas pandēmijā cieta visvairāk.

— Kopš maija grupas, kas plāno savus ceļojumus, jau skaita kilometrus. Ja iesaku kādu interesantu saimnieku, ko varētu apmeklēt, nobraucot vēl kādus 20 km, tad grupa, kam jau ir izvēlēts tālākais punkts, no ceļa nenovirzīsies, lieki dārgo degvielu netērēs. Ir svarīgi, kur atrodas tūrisma vieta, jo nomales labprāt neizvēlas, lai cik interesants piedāvājums būtu.

Mans vērojums — uzņēmējiem optimisma ir mazāk kā jebkad, jo tūrisms ir viena no tām nozarēm, kas pandēmijā cieta visvairāk. Tā ir nozare, no kuras atteicās, un izjūtas ir līdzīgas — vasara ilgs trīs mēnešus, pēc tam atkal nezinām, ko nesīs rudens. Ir uzņēmēji, kuriem tūrisms vairs nav pamatnozare, daži piedāvājumi pieejami tikai nedēļas nogalē. Toties labais vēstījums ir tas, ka novadā pēc remonta ir atvērta Cesvaines pils, un 50% uz Madonas novadu atbraukušajām grupām galamērķis ir Cesvaine.

Pēc ilgstošās izolācijas, mājsēdes joprojām dominē individuālais tūrisms, apmeklētas ir dabas vietas, vides objekti Biksērē, Barkavā, Ļaudonā, Mētrienā un citur. Madonā interesē audiogids, izveidoti divi izzinoši pastaigu maršruti. Apmeklē Madonas muzeja ekspozīcijas, populārs galamērķis ir Kalsnavas arboretums, kur jūnijā var braukt skatīties peonijas, bet arī visu vasaru ir ko vērot.

Bezkontakta objektu ir ļoti daudz. Taču vasarā katrā nedēļas nogalē piedāvājam kādu tūrisma veicināšanas pasākumu, pārgājienu vai velobraucienu. Grupas tiek veidotas nelielas, lai varētu kvalitatīvi atpūsties. Teiču un Krustkalnu rezervātos ir piedāvājums atvērtajās dienās, bet Lubānā — ekskursija apkārt Lubāna ezeram kopā ar gidu.

Protams, cilvēki neatteiksies no vēlēšanās vasaru pavadīt interesanti, doties izbraukumos, gūt labas sajūtas. Nojaušu, ka vasara kustības ziņā būs laba. Visgrūtāk laikam bija un būs ēdinātājiem, mājražotājiem, visiem, kuriem darbība saistās ar preces pārdošanu, un šajā sektorā joprojām iespējamas grūtības. Saistībā ar dārdzību cilvēki vairāk rēķina, ko var atļauties. Ne visiem ienākumi ļauj ieturēt ēdienreizi kafejnīcā vai pusdienot krodziņā, kaut gan tie, kas var atļauties, speciāli brauc iepazīt kādu interesantu virtuvi. Pārtikas sadārdzinājums, elektrības, degvielas cena, darba algas ietekmē arī galaprodukta cenu tūrisma sfērā. Taču ir arī alternatīvie ēdināšanas varianti — zupas, maizītes, dzērieni, un cilvēki caurbraucot nedosies uz visiem krodziņiem.

Mainīsies arī paradumi. Ja agrāk brauca viena ģimene, varbūt tagad apvienosies ar draugu ģimeni, dosies lielākās kompānijās, sadalot ceļa izdevumus. Varbūt brauks retāk, varbūt tuvāk, bet domāju, ka cilvēki šovasar ceļos.

Esam parūpējušies, lai pieprasīto tūrisma informāciju iegūtu visdažādākajos veidos — telefonā *WhatsApp* aplikācijā, īsziņās, internetā, *facebook* u. c.

Madonas novads tagad ir liels, ir apkopots jaunās tūrisma sezonas piedāvājums, un interese ir jūtama. Informācijas nesējos ir sagrupēts piedāvājums gan pēc galamērķiem, gan pēc interešu principa. Šogad ceļotājiem jaunums ir "Iepazīsti Madonas novada muižas!" — var doties uz 12 muižām, kur vienā var teleskopā zvaigznes apskatīt, citā — pusdienot restorānā, vēl citā — staigāt pa parku.

Pamazām atsākas grupu tūrisms, un ļoti aktīvas ir senioru grupas, kas brauc ekskursijās, jo divus gadus nekur nav bijuši ierobežojumu dēļ.

Madonas novada iedzīvotājus aicinu vairāk atbalstīt savējos tūrisma uzņēmējus, ieteikt saviem draugiem un paziņām izvēlēties apceļot Madonas novada skaistās vietas, jo tik daudz kas vēl nav redzēts.

Varakļāni — vārti gan uz Latgali, gan Vidzemi

ŽEŅA KOZLOVA

Pēc „Covid-19" pandēmijas radītajām problēmām Latvijā pamazām atdzīvojas tūrisma nozare.

Arī Varakļānu novadā, kā pastāsta Varakļānu novada muzeja vadītāja TERESE KORSAKA, ierodas aizvien vairāk tūristu, kuriem tiek piedāvāti apskates objekti visā novadā (arī Murmastienē, Stirnienē un citviet); tāpat tūrisma takas, jaunas ekspozīcijas Varakļānu muižas pilī. Apmeklētāju skaits šopavasar ir jau palielinājies.

Varakļānos saista plašais piedāvājums tūristiem.

— Tūrisma sezona pie mums šogad sākās 1. maijā. Ierodas ļoti daudz individuālu grupu, ģimenes ar bērniem, skolotāju un citu profesiju pārstāvju grupas, bet visaktīvākie maijā ir bijuši skolēni. Viņu vidū mēs popularizējam vides izpētes programmu pa grāfa Borha piedzīvojumu takām Varakļānos, tā ilgst 3,5—4 stundas. Skolēnu grupas maijā ieradās gandrīz vai katru dienu no visas Latvijas. Lielāko interesi tā raisīja Jēkabpils un Rēzeknes skolēnos, tāpat pie mums viesojās Madonas pilsētas vidusskolas, Kusas pamatskolas, Daugavpils, Maltas, Vārkavas skolēni, arī izlaidumnieki, kuri arī vēlējās iepazīt šo programmu, bet pēc tam varēja baudīt pavasara jauko laiku, jo mēs piedāvājam arī atpūtas iespējas. Projekta „630 sajūtu verstis" ietvaros esam uzstādījuši „foto sajūtu laboratoriju", līdz ar to iespējams nofotografēties pie Zaļās sienas, izgatavot fotogrāfiju, papildinot to ar dažādiem efektiem, ko ļoti daudzi izmanto. Katrā ziņā pagaidām nesūdzamies, tūrisma sezona ir iesākusies ļoti aktīvi, katru dienu ir apmeklētāji. Šobrīd lielākas un mazākas grupiņas piesakās jau vasarai. Interesi raisa arī iespēja iznomāt lielo zāli dažādiem svinīgiem pasākumiem, kā, piemēram, jubilejām. Daži privāti pasākumi ir jau notikuši, kad pirms svinībām tiek arī apskatīts muzejs. Arī tas veicina apmeklējumu skaita palielināšanos. Regulāri tiek rīkotas dažādas izstādes un citas aktivitātes. Domāju, ka jūlijs Varakļānu novadā būs apmeklējumiem ļoti piesātināts, — uzsver Terese Korsaka.

Pagaidām gan nav bijusi neviena grupa no Ukrainas, ja nu vienīgi garāmbraucot apskatījuši pili no ārpuses, bet apmeklētāju vidū esot lietuvieši, krievu tautības cilvēki un tūristi no dažām citām valstīm.

— Tā kā mēs esam vārti uz abām pusēm — gan Latgali, gan Vidzemi, ekskursantu grupas apskati sāk ar Varakļānu pili un tad dodas dziļāk Latgalē, lai apskatītu Arendoles muižu, Preiļu pili un parku, Lūznavas muižu, Krāslavas pili un citas muižas un pilis. Vai arī izvēlas Vidzemi, kur tāpat ir daudz objektu, ar kuriem vērts iepazīties. Katrā ziņā Varakļānu tūrisma centrā cenšamies, lai vienlīdz plaša informācija būtu pieejama par tūrisma objektiem gan Latgalē, gan Vidzemē un tūristi varētu izvēlēties, kurp doties. Daudzus interesē, ko vērts apskatīt Madonas novadā, Lubāna ezera apkārtnes tūrisma piedāvājums, kā arī iespējas Latgalē. Es domāju, ka šai ziņā Varakļāni atrodas ļoti izdevīgā vietā, jo tūristiem paveras plašas iespējas — ceļi ved uz vairākām pusēm, — atzīmē muzeja vadītāja.

Viņa atklāj, ka galveno gida lomu Varakļānu novadā ir uzņēmies Varakļānu muzeja tūrisma centra vadītājs Arturs Ikaunieks, kas centrā strādā trešo gadu. Taču ekskursijas vada arī pati muzeja vadītāja.

— Arturam ir arī speciāli izgatavots tērps 19. gadsimta stilā, kuru izmanto, vadot ekskursijas lielākām grupām; tāpat pēc pieprasījuma vai arī dažādos svētkos. Ekskursijas vada arī muzeja speciāliste Līga Osipova. Pie mums Varakļānu pilī ir, ko parādīt. Ir atklājušies unikāli sienas gleznojumi, tāpat tiek papildinātas iepriekš sagatavotās ekspozīcijas un piedāvātas jaunas, kā „Purvs dzīvībai", kas galvenokārt stāsta par Teiču dabas rezervātu un tiek piedāvāta skolēniem kā izglītojošā programma. Ir jauna ekspozīcija par grāfa Borha dzimtu, par Varakļāniem, mūsu novadniekiem „Senās godības atspulgs laikmeta griežos", kas ir modernizēta ar skārienjutīgiem plašiem ekrāniem. Ekskursijai pilī vien var veltīt stundu un ilgāk, jo tajā ir, ko apskatīt, un mums ir daudz interesantu nostāstu. Milzīgs ieguvums kapelā ir 18. gadsimta svētbilde, kas tika atrasta grāfa Borha īpašumā. Tā ilgus gadus netika restaurēta, bet tad izdevās sameklēt restaurētāju, un nu šo svētbildi var apskatīt visā savā godībā, kas ir vienīgais eksemplārs Latvijā un, iespējams, pat visā pasaulē, — akcentē muzeja vadītāja.

Varakļānu novada muzejs piedalās arī akcijā „Apceļosim Latvijas pilis un muižas!", kur viens no objektiem ir Varakļānu muižas pils.

Atvērumā izmantoti
AGRA VECKALNIŅA foto

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
MAF Mediju atbalsta fonds
Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem